

Levensbeschouwelijke Vorming

Neemt je mee op ontdekkingsreis!

Deel 4

Leerlingenboek bestemd voor het
Voortgezet Onderwijs
op Juniorenniveau (VOJ)

Levensbeschouwelijke vorming: een nieuwe loot aan de onderwijs-tak

De recente geschiedenis van het Surinaams onderwijs wekt de indruk dat het meer kommer en kwel is in het onderwijsveld. Wij zien en horen via de media vaak ontevreden leerlingen, ontevreden ouders, ontevreden leerkrachten, ontevreden werkgevers en ontevreden beleidsmakers. Dit roept de vraag op: 'is er dan niets positiefs te melden op dit gebied?' Ik denk van wel, maar dan moeten we ons niet laten beperken door het hier en nu.

Een van Surinames bekendste geleerden dr. mr. drs. Jnan Adhin heeft in de zestiger jaren van de vorige eeuw ook zo'n vergezicht ontworpen voor de ontwikkeling van het Surinaamse volk, waarbij het principe van: "Eenheid in verscheidenheid" leidend zou moeten zijn. Adhins opvatting is door velen omarmd, ook buiten de politiek, maar als wij ons afvragen wat er na al die jaren van dit uitgangspunt is gerealiseerd, dan valt er wel iets bijzonders op.

Er is namelijk heel veel geïnvesteerd in de verscheidenheid en veel minder in de eenheid. Ik denk ook dat Adhins prioriteit meer lag bij het behoud van die verscheidenheid. De overheid moest die verscheidenheid respecteren, koesteren en faciliteren. Dat heeft de overheid dan ook met verve gedaan! Wij hebben in overeenstemming met de structuur van ons voormalig moederland een verzuilde samenleving opgezet. De Nederlandse verzuiling houdt in dat elke maatschappelijke groep zijn eigen aparte specifieke instellingen kent. Ben je katholiek dan is er voor jou een katholieke school, universiteit, politieke partij, krant, radiozender, televisie-organisatie, ja er is zelfs een katholieke sportvereniging. Hetzelfde geldt in Nederland voor jou als je protestants en nu als je islamiet bent.

In Suriname hebben we dit model voor een heel groot gedeelte overgenomen: iedere etnische groep heeft zijn eigen nationale feestdag, zijn eigen politieke partij, zijn eigen taal, zijn eigen televisiezenders, zijn eigen scholen, enz.

Dit hokjes- of zuilensysteem is misschien voor Nederland veel geschikter dan voor ons, er is daar immers sprake van een lange gemeenschappelijke historie en sterke pijlers op het gebied van de eenheid in taal, etniciteit en culturele waarden.

In Suriname zijn het juist deze 'eenheidspijlers' die ontbreken, waardoor het dus niet geheel zonder gevaar is om alleen oog te hebben voor de verscheidenheid. Aan de groei naar eenheid is voor zover mij bekend weinig aandacht besteed in ons onderwijs; niet in de structuur, maar ook niet in het curriculum. De vlaggenparade is zo een beetje het enige element dat iets van eenheid zou moeten symboliseren. Het heeft er veel van dat de beleidsmakers hebben gedacht: 'die eenheid laten we maar over aan de factor tijd; als we maar lang genoeg samen wonen dan ontstaat er vanzelf wel een eenheid.'

Maar gelukkig zijn er in dit land ook velen die niet passief en lijdzaam willen toezien wat er van deze samenleving terecht komt. Met de regelmaat van de klok hoor je roepen dat het tijd wordt voor een nieuwe bezinning op onze waarden en normen; dat het de hoogste tijd is om onze jeugd niet alleen kennis bij te brengen, maar om haar ook te helpen bij het vormen van een moreel kompas; om onze

jongeren die vaardigheden en attitudes bij te brengen waardoor ze betere Surinaamse burgers zouden kunnen worden.

Ik heb het dan vooral over mensen, die durven dromen, die nieuwe wegen durven inslaan, die niet bang zijn voor kritiek. Mensen die risico's durven nemen om met iets van waarde te starten en daarbij jarenlange doorzetting te tonen.

Zo iemand is mevrouw Mildred Demon, directeur van de Stichting Onderwijs der Evangelische Broeder Gemeente in Suriname. Zij nam een vijftal jaren geleden het initiatief om met verschillende mensen te praten over de vraag op welke manier we in het onderwijs een bijdrage zouden kunnen leveren aan die broodnodige groei naar eenheid van het Surinaamse volk.

Dit heeft er toe geleid dat een groep van zeven mensen vanuit verschillende disciplines zich bereid heeft verklaard om gedurende een aantal jaren te werken aan de ontwikkeling van een curriculum voor een lesmethode voor het voj, getiteld Levensbeschouwelijke Vorming (afgekort LeVo).

Meteen rijst dan bij velen misschien de vraag: Wat is levensbeschouwelijke vorming?

Misschien is het goed om eerst aan te geven wat LeVo niet is.

Een levensbeschouwing is geen godsdienst en hoewel iemands godsdienst vaak heel bepalend kan zijn voor zijn levensbeschouwing, zijn de twee begrippen beslist geen synoniemen. Allerlei andere ervaringen in het leven maken namelijk naast de godsdienst ook deel uit van iemands levensbeschouwing.

Daarnaast zijn er ook tal van niet-religieuze levensbeschouwingen, zoals het humanisme, het existentialisme, het Marxisme enz.

Een levensbeschouwing is de hele geestelijke bagage, die een mens gebruikt om de wereld om zich heen te duiden, het is ook gewoon elke dag een deel van het leven van iedere burger. Er zijn in de wereld meer dan vierduizend meer of minder bekende levensbeschouwelijke stromingen. De introductie van het vak Levensbeschouwelijke Vorming is voor Suriname nieuw, maar in veel landen maakt het al langere tijd deel uit van het curriculum en het lesprogramma.

Vervolgens rijst de vraag: waarom is er juist voor Levensbeschouwelijke Vorming gekozen? Omdat dit vak unieke mogelijkheden biedt om iets te doen aan het bevorderen van de eenheid van het Surinaamse volk. Ik heb er eerder op gewezen dat er al tientallen jaren goed geïnvesteerd is in het cultiveren van de verscheidenheid in ons land, zodanig dat deze zelfs kenmerkend is geworden voor onze samenleving.

Welnu, de doelen die wij met het vak Levensbeschouwelijke Vorming bij de leerlingen nastreven, zijn ondermeer de volgende:

- Aandacht geven aan hun persoonlijke en religieuze levensbeschouwing.
- Laten zien wie ze zijn en hoe en waardoor hun persoonlijkheid gevormd, beïnvloed of bepaald wordt.
- Verkennen van vele levensbeschouwelijke stromingen en godsdiensten.
- Leren omgaan met diversiteit en met het verschil in opvattingen.
- Waarden ontwikkelen voor ethisch verantwoorde keuzen.

- De zin van het bestaan duidelijker te zien.
- Eigen denken stimuleren en eigen levensvragen aan de orde stellen.

De beoogde doelgroep voor dit curriculum zijn de voj-leerlingen en men zou terecht de vraag kunnen stellen of dit niet allemaal te hoog gegrepen is voor deze jonge adolescenten. Een van de meest kenmerkende eigenschappen van leerlingen in deze ontwikkelingsfase is immers de sterke egocentrische beleving van de wereld om zich heen en de geringe geneigdheid tot reflectie en nuancering.

Wij zijn en waren ons terdege bewust van deze beperkende factor, maar we hebben gemeend dit te kunnen ondervangen door de manier waarop het curriculum is opgezet. Wij hebben voor het vierjarig curriculum een cyclische benadering gekozen. In elk leerjaar worden drie vormingsdomeinen aan de orde gesteld, te weten:

- 1) Kijk op jezelf
- 2) Kijk op God
- 3) Kijk op de wereld

Ad 1 Kijk op jezelf

Door te beginnen met kijk op jezelf sluiten we helemaal aan bij de belevingswereld en de ervaringswereld van de leerling. De leerlingen moeten grondig verkennen wie ze eigenlijk zijn, welke invloeden hun gevoel, hun denken en handelen bepalen.

Het is onmogelijk om de opdrachten die in dit kader worden aangeboden uit te voeren zonder de medewerking van de ouders of verzorgers. En dit laat meteen een andere unieke mogelijkheid van dit vak zien. Het vak vereist namelijk de participatie van de ouders. Dit curriculum is alleen goed uit te voeren als er een goede samenwerking is tussen leerling, ouder en docent. Alleen dan kan samen die best wel moeilijke ontdekkingstocht op weg naar beter burgerschap volbracht worden.

Ad 2 Kijk op God

Zoals eerder gesteld maakt de godsdienst vaak een groot gedeelte uit van iemands levensbeschouwing. Het is daarom belangrijk dat de leerlingen zich verdiepen in de grote godsdienstige stromingen in Suriname, maar ze moeten daarnaast ook nog kennis hebben van andere belangrijke niet-religieuze levensbeschouwelijke stromingen.

In dit thema wordt van de leerling gevraagd zich te verdiepen in vraagstukken rond bijvoorbeeld leven en dood. Hoe ga je om met verlies, welke steun biedt je religie of overtuiging jou daarbij. En hoe reageert je omgeving daarop? Het gebeurt helaas vaak dat een leerling geconfronteerd wordt met het verlies bij klasgenoten, burens of familie. Maar ook op de positieve kanten van het leven, zoals geboorte, succes, huwelijk, wordt religieus gereflecteerd.

Ad 3 Kijk op de wereld

Bij dit thema wordt van de leerling gevraagd zich te verdiepen in de achtergrond van de anderen om zich heen, kennis te maken met verschillende opvattingen en deze door bevragen leren respecteren. Hierdoor worden mede-klasgenoten beter begrepen en wordt ontdekt hoeveel ze met elkaar gemeen hebben zonder dat ze dat misschien wisten.

Daarnaast is het de bedoeling dat de leerlingen om zich heen kijken en zich verdiepen in maatschappelijke vraagstukken. Hoe denken anderen over bijvoorbeeld het milieuvraagstuk en hoe denk je er zelf over? Welke bijdrage kan je zelf leveren aan een beter milieu?

Als de leerlingen alle thema's inhoudelijk hebben uitgewerkt, zijn ze er natuurlijk nog lang niet.

De vraag die zich vervolgens aandient, is op welke wijze dit vak moet worden aangeboden zodat de ontwikkelde en beoogde doelen ook daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Levensbeschouwelijke Vorming is geen vak waarbij de leerstof centraal staat en waarbij de docent beslist welke antwoorden goed of fout zijn. Natuurlijk maakt cognitieve kennis deel uit van dit curriculum, maar het is zeker niet het belangrijkste daarvan. Het gaat in dezen dus niet uitsluitend om de vraag of een antwoord goed of fout is. Heel verschillende antwoorden kunnen even goed en even waar zijn als je met beschouwen bezig bent. Het gaat om een interessant leertraject en een ontdekkingstocht voor zowel de leerling als de docent en eigenlijk ook voor de ouders. Dit moet eerder leiden tot kwalitatieve onderwijsresultaten dan tot kwantitatieve.

Dit vraagt wel een gigantische omslag in het denken en handelen van de docent. Hij of zij moet zich geheel anders opstellen dan bij het lesgeven in de traditionele vakken.

De hulp die de docent daarbij nodig heeft, wordt bij het curriculum van LeVo in volgende vormen aangeboden

- a. Er is een uitgebreide handleiding samengesteld die ter beschikking is van de docent.
- b. Er worden regelmatig trainings- en scholingssessies aangeboden om de deskundigheid te bevorderen.
- c. Er is een team van coördinatoren, die de scholen afreist om de docenten te bezoeken en te ondersteunen.

Het curriculum van LeVo is in het schooljaar 2016-2017 geïntroduceerd in de eerste klassen van de vijf scholen der EBGs. In het komend schooljaar (2019-2020) wordt het laatste deel in het vierde leerjaar geïntroduceerd.

Alle leerjaren worden uitvoerig en professioneel geëvalueerd, zodat het product regelmatig kan worden bijgesteld om zo te blijven voldoen aan de wensen van de gebruikers en aan nieuwere inzichten op het gebied van levensbeschouwelijke vorming.

Tot slot was dit gehele project nooit tot stand gekomen zonder de bevoogenheid en passie van een aantal zeer deskundige mensen die zich belangeloos voor vele jaren aan de zware taak van het ontwikkelen van het curriculum en het samenstellen van de werkboekjes voor de leerlingen en de handleidingen voor de leerkrachten hebben gecommitteerd. De groep bestaat uit de volgende personen:

Mevrouw Mildred Demon

Mevrouw drs. ds. Sandra Panka-Bijlhout

Mevrouw ds. Urmie Mingo (MTh)

De heer Rutu Paulus

Mevrouw mr. drs. Joyce Williams

Mevrouw ds. Lydia Esser-Sedney en

De heer drs. Rupport Clements

Wij moeten zeker nog de namen noemen van twee mensen die een substantiële bijdrage hebben geleverd aan het welslagen van dit project, namelijk Robby Parabirsing (Rappa) voor het met eindeloos geduld doornemen van alle teksten en die te corrigeren op leesbaarheid, eenduidigheid etcetera, en de heer Ramon Kensenhuis die het EBGs-onderwijs en het Surinaamse kind een warm hart toedraagt en die dit project met zijn financiële bijdragen flink heeft ondersteund.

Last but not least willen wij al die leerlingen, leerkrachten en ouders of verzorgers bedanken, die de afgelopen jaren enthousiast aan dit project hebben meegewerkt.

Wij staan open voor alle suggesties en kritische kanttekeningen en wij zullen ons blijven inzetten voor een betere toekomst van het Surinaamse kind!

Namens de samenstellingscommissie LeVo

Rupport Clements